

MUSA ANTER DAVASI GENİŞ ÖZETİ

Yazar: Serap Işık

Gazeteci yazar Musa Anter 20 Eylül 1992 tarihinde, Kültür ve Sanat Festivaline katılmak üzere geldiği Diyarbakır'da uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi. Musa Anter'in beraberindeki yeğeni yazar Orhan Miroğlu saldırıdan ağır yaralı bir şekilde kurtuldu. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin olayın ardından başlattığı soruşturmanın 1992/2598 numaralı dosyasında uzun yıllar bu cinayetin "faili gayri muayyen" olarak kaldı.

Dosyada otopsi raporu, olay yeri inceleme tutanağı ve görgü tanıklarının ifadeleri bulunuyordu. Saldırıdan yaralı bir şekilde kurtulan Orhan Miroğlu olay gecesi yaşananları 23.09.1992 tarihli ifadesinde anlattı. Emniyete verdiği ifadesinde Miroğlu özetle; Musa Anter'i alıp evinde yemeğe götürmek üzere Diyarbakır Dağkapı semtindeki Büyük Otel'e gittiğini, Musa Anter'in bir arazi ihtilafının çözümü için kendisini ihtilafılularla görüştürmek üzere bir şahsın geleceğini söylediğini, söz konusu şahsın geldiğini ve hep birlikte buluşulacak yere gitmek için bir taksiye bindiklerini, daha sonra onları götüren şahsın yolu şaşırdığını ve Seyrantepe yerine Ergani yoluna doğru giden taksiyi geri döndürerek Seyrantepe'ye döndüklerini ve Silvan yoluna saptıktan sonra taksiden indiklerini, yanlarındaki şahsın orada aradıkları kişilerin ikametini bir bakkala sorduğunu, bakkalın bu isimleri tanımadığını söylemesinin üzerine bir üst sokağa doğru yürümeye başladıklarını, Musa Anter'in yaşı dolayısıyla yavaş yürüdüğünü ve kendisinin de koluna girmiş bir halde bu şahsın arkasından bir müddet yürüdüktan sonra, söz konusu şahsın arkasına dönerek üzerlerine ateş açtığını belirtti. Musa Anter'in kaldığı oteldeki görevlilerin ve taksi şoförünün ifadeleri alındı ve bu ifadeler de Miroğlu'nun ifadeleriyle örtüşüyordu.

Dönemin siyasi koşulları göz önüne alındığında bu cinayetin sıradan bir adli vaka olmadığını aslında tüm kamuoyu biliyordu. Ancak soruşturmanın derinleştirilmesi için ilgili makamlar gerekli çabayı göstermediler. Cinayetle ilgili pek çok iddia gündeme getirildi. Bunlardan biri cinayetin arazi uyuşmazlığı sebebiyle gerçekleştirildiği idi. Fakat bu konuda bir kanıt elde edilemedi. Bir diğer iddia, öldürülmeden önceki yıllarda kendisinden vergi adı altında yüksek miktarda para talep eden PKK tarafından Musa Anter'in köyündeki malvarlığına el konulduğu ve yine PKK tarafından öldürüldüğü idi. Bu konuda da yeterli delil elde edilemedi. Son iddia ise Musa Anter'in devletin istihbarat örgütleri için çalışan PKK itirafçısı tarafından öldürüldüğü iddiası idi. Ancak bu iddia bile soruşturmanın derinleştirilmesi için yeterli olmadı. Kürt halkı tarafından sevgi ve saygının bir ifadesi olarak Apê Musa olarak anılan, Türkiye'de Kürt halkının haklarının tanınması için

hayatı boyunca mücadele etmiş, barışçıl çözüm konusunda Türkiye'nin sahip olabileceği en akil insanlardan biri sayılabilecek Musa Anter daha sonra devlet belgelerinde bile bir hata olarak nitelendirilecek bir operasyonla öldürülmüştü. Ancak bu tip operasyonların giderek sayısını ve şiddetini arttırdığı 90'lı yıllar boyunca cinayet dosyasında bir ilerleme kaydedilemedi.

Musa Anter cinayeti TBMM'nin 12.10.1995 tarihli "Ülkemizin Çeşitli Yörelerinde İşlenmiş Faili Meçhul Siyasal Cinayetler Konusunda Meclis Araştırma Komisyonu (10/90) Raporu"nun Toplumda İnfial Uyandırarak Toplumsal Çatışmaya Sebep Olabilecek Nitelikteki Faili Meçhul Cinayetler isimli 7. bölümünde kısaca ele alındı ancak komisyonun araştırmaları sonucu cinayetle ilgili iddialara dair sonuç elde edemediği belirtildi.[1] Aslında bu raporda Musa Anter cinayetinin bahsi geçen bir bölüm daha yer aldı. Faili Meçhul Siyasal Cinayetlerle İrtibatlı Cinayetler başlığı altında Emekli Binbaşı A. Cem Ersever'in öldürülmesi olayının anlatıldığı bölümde, A. Cem Ersever hakkında "Binbaşı Ersever'in Hatıraları" isiminde bir kitap yazdığını belirten ve komisyonun daveti üzerine açıklamada bulunan Aydınlık Gazetesi Ankara Haber Müdürü Soner Yalçın 16.02.1994 tarihli ifadesinde: Musa Anter'in öldürülmesi ile ilgili A. Cem Ersever'in kendisine Musa Anter cinayetini "Yeşil" kod adlı şahsın işlediğini, Jandarma ve Emniyet'in bu şahıstan haber elemanı olarak yararlandığını söylediğini, bu şahsın daha sonra basında isminin Mahmut Yıldırım olarak yer aldığını, özellikle Diyarbakır, Elazığ, Tunceli, Bingöl yöresinde işlenen siyasal cinayetlerin Yeşil kod adlı bu şahısla emrinde çalışan 4-5 kişilik bir itirafçı grubu tarafından işlendiğini, itirafçıların belli sürelerle cezaevinden çıkartılarak kendilerine cinayet işlettirildiğini, Olağanüstü Hal Bölge Valiliğine ait lojmanlarda kaldıklarını anlattığını ifade etmişti. Bu raporun bir örneği Adalet Bakanlığına da gönderilmiş ve Cumhuriyet Savcılarının kamuoyunun bilgisi dâhilindeki iddialara karşı duyarlı olması amaçlanmıştı. Ancak rapordaki iddialar da Cumhuriyet savcılarında duyarlılık oluşturmak için yetersiz kaldı.

Musa Anter cinayeti ve Yeşil kod adlı şahıs 1997 yılında bir kez daha gündeme geldi. Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'ın dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz'ın talimatıyla hazırladığı ve 22 Ocak 1997'de Başbakana sunduğu Susurluk Raporu'nda Yeşil kod adlı şahıs hakkında: "Antalya'da Metin Güneş (Sakallı Hacı), Ankara'da Metin Atmaca, Ahmet Demir adıyla icrayı faaliyet eden Yeşil hem polisin hem MİT'in varlığını, faaliyetlerini bildiği bir kişidir. Her iki taraf Yeşil'i takip eder, telefonlarını dinlerken, karşı tarafın irtibatlarını -istemese de- tespit etmiş olmaktadır. Devletin Güvenlik Teşkilâtları olayları, irtibatları bilmekte, TCK'ya göre suç teşkil eden fiilleri tespit etmekte ve susmaktadır" ifadeleri kullanıldı.[2] Bir trafik kazasıyla açıkça ortaya çıkan siyasetçi-yeraltı dünyası-kamu kuruluşları ilişkisi

raporda “Kurumlar kendilerini inkâr ederek, sonunda bir kamyonu çarpmışlardır” denilerek eleştirildi. Raporun Milli İstihbarat Teşkilatı’nın cümleleriyle sunulduğu belirtilen Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım’la ilgili bölümünde, Yeşil kod adlı şahısla MİT’in 1994 Eylül ayında ilişkiye geçtiği ve 30 Kasım 1996 yılından itibaren irtibatlarının kalmadığı belirtiliyordu. Yani MİT bu şahısla irtibatını inkâr etmiyor, üstelik Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından Ocak 1995’te gözaltına alınan Yeşil’in sorgu sırasında kırılan kaburga kemiğinin de MİT tarafından tedavi ettirildiğini açıklıyordu. MİT’in açıklamalarında; “1994 yılı itibariyle Diyarbakır Cezaevi’nde tutuklu bulunan Muhsin Gül (Kod adı: Kekeç-Pepe-Metin,) 22.07.1994 - 16.08.1994 tarihleri arasında Diyarbakır Cinayet Büro Amirliği’nde verdiği ifadelerde; ... Vedat Aydın ve Musa Anter’in öldürülme olaylarını da bizzat A.Demir’in [Yeşil kod] planlayıp uyguladığını beyan etmiştir” denilmekteydi. Raporu ayrıca Musa Anter cinayeti ile ilgili görüşülen yetkililerin beyanlarına dayanılarak bir değerlendirme yapıldı:

“Nitekim Musa Anter’in öldürülmesinden -tüm olayları tasvip edenlerin dahi-pişman olduğu tespit edilmiştir. Musa Anter’in silahlı bir eylem içinde olmadığı, daha çok işin filozofisi ile meşgul olduğu, öldürülmesinin yarattığı etkinin, kendisinin gerçek etkisini geçtiği ve öldürülme kararının hatalı olduğu söylenmektedir.”

Bu değerlendirmede adı geçen kişilerle ilgili bilgiler raporun 9 numaralı ekinde yer alıyordu ancak raporun ekleri ve 12 sayfalık bölümü “devlet sırrı” olduğu gerekçesiyle kamuoyuyla paylaşılmadı.

1996 yılında meydana gelen Susurluk kazasından sonra Cumhuriyet Savcılığının soruşturmayı derinleştirmesi için başvuruda bulunan Anter ailesi, raporun kamuoyuna duyurulmasının ardından, rapordaki bu değerlendirmede bahsedilen hatayı kimlerin yaptığının araştırılmasını istedi ve Kutlu Savaş’ı da tanık olarak çağırdı.[3] Fakat Kutlu Savaş tanıklık yapmadığı gibi rapordaki hatanın kimler tarafından yapıldığı konusunu aydınlatacak bir soruşturma da yapılmadı. 2000 yılında MİT’in eski Kontr-terör Daire Başkanı olan Mehmet Eymür bir internet sitesi aracılığıyla Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım’ın Ankara Emniyet Müdürlüğü’ndeki sorgusunun ardından MİT tarafından teslim alındığını ve MİT tarafından kendisinden “bilgi alındığını” açıkladı. Bu konuşmalar sırasında Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım’ın MİT’e, PKK ile bağlantılı kişileri kullanarak gerçekleştirdiği birçok eylem olduğu konusunda Musa Anter cinayetini örnek olarak verdiği ileri sürülüyordu. Söz konusu internet sitesinde deşifre edildiği iddia edilen “bilgi notunun” ilgili kısmı şu şekildeydi: “Mesela, Musa ANTER olayında PKK’nın en kafa

adamlarından biri kullanıldı ve Musa Diyarbakır'a getirtirildi.” Ancak, cinayeti kendisinin planladığını ve gerçekleştirdiğini ortaya koyan bu beyana istinaden Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım’a cinayetle ilgili hiçbir soru sorulmuyor ve beyanları MİT tarafından olağan karşılanıyordu. Bu ifadelerin basında yer bulması da soruşturmanın derinleştirilmesini sağlamaya yetmedi. Aynı sene iç hukuk yollarını artık tüketmiş bulunan Anter ailesi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulundu.[4]

Ortaya Çıkan Yeni Bulgular ve AİHM Başvurusu

2004 yılında, İsveç’te yaşayan eski bir itirafçı olan Abdülkadir Aygan’ın pek çok faili meçhul cinayete ve JİTEM’in yapısına ilişkin itirafları 10 gün boyunca Ülkede Özgür Gündem gazetesinde yayınlandı. Gazete ayrıca Abdülkadir Aygan’ın sivil memur olarak görev yerinin JİTEM olarak belirtildiği maaş bordrolarının kopyalarını ve Aygan’ın dönemin Jandarma Asayiş Komutanı Orgeneral Necati Özgen ile Diyarbakır Orduevinde bir yemek masasında çekilmiş bir fotoğrafını yayınladı. Gazeteye verdiği röportajlarında ve aynı yıl yayınlanan “İtirafçı Bir JİTEM’ci Anlattı” isimli kitabında Abdülkadir Aygan, Musa Anter cinayetini gerçekleştiren JİTEM timinin içerisinde yer aldığını anlatıyor ve cinayetin Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım tarafından planlandığını söylüyordu. Kendisinin ve “Hogir” kod adlı Cemil Işık’ın cinayet sırasında bölgede olduklarını, tetiği ise Şırnaklı Hamid’in çektiğini itiraf ediyordu. Musa Anter cinayeti sırasında JİTEM’in telsiz kumanda merkezinde itirafçı Ali Ozansoy’un görev aldığını ve cinayet gecesi JİTEM Tim Komutanı ve Grup Komutan Vekili Savaş Gevrekçi’nin nöbetçi olduğunu ileri sürüyordu.[5] İleri sürülen iddialar pek çok faili meçhul cinayet dosyasında olduğu gibi Musa Anter cinayeti dosyasında da soruşturmanın derinleştirilmesinin zarureti ortaya koyuyordu ancak bu iddialar da savcılıklarda gerekli duyarlılığı oluşturmak için yeterli olmadı. Aksine, Abdülkadir Aygan’ın Musa Anter cinayeti ile ilgili itiraflarını “İşte Apê Musa’yı Öldüren Tim” başlığıyla haberleştiren Ülkede Özgür Gündem gazetesi sahibi ile sorumlu yazı işleri müdürüne, “terörle mücadelede görev alanların isimlerini yayınlamak terör örgütlerine hedef göstermek” suçlamasıyla, İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde ağır para cezası talebiyle dava açıldı. Aynı suçlama ile açılan bir başka dava da Abdülkadir Aygan’ın kitabını yayımlayan Aram Yayıncılığın sahibine karşıydı. Oysa Aygan’ın itiraflarında JİTEM tarafından öldürülüp yakıldıktan sonra Silopi’nin Körtük Köyü sınırına atıldığını iddia ettiği Murat Aslan’ın belirtilen yerde ulaşılan kemikleri üzerinde yapılan DNA analizinde kimliği doğrulanmış, ancak İnsan Hakları Derneğinin dönemin sorumluları hakkında yaptığı 30 suç duyurusunun hiçbirinden sonuç alınmamıştı.

2005 yılında AİHM Anter ailesinin yaptığı başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verdi ve davayı esastan incelemeye başladı. Türkiye hükümeti Anter ailesine 15 bin Euro tazminat ile dostane çözüm önerisinde bulundu. Aile tazminatı ve dostane çözüm teklifini reddetti. 2006 yılında AİHM, Musa Anter cinayetinin devlet görevlilerince işlendiğini, en azından devlet görevlilerinin bilgisi dâhilinde işlendiğini ortaya koyan ciddi delillerin varlığı ve cinayet devlet tarafından etkili bir biçimde araştırılmadığı için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin yaşam hakkını koruyan 2. maddesinin Türkiye tarafından esastan ve usulden ihlal edildiğine karar verdi. Ayrıca başvuru sahiplerinin “mahkemeye etkin başvuru haklarının” da engellendiğini belirten mahkeme Türkiye’nin AHİS’in ilgili 13. maddesini de ihlal ettiğine kanaat getirdi. Türkiye toplam 28 bin 500 Euro tazminat cezası aldı. 2007 yılında Ergenekon davası süreci başladı ve Anter ailesi 2008 yılında “zarara uğrayan taraf” sıfatıyla İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmekte olan Ergenekon davasına müdahillik talebinde bulundu ancak bu talepleri reddedildi.

Soruşturmanın Yeniden Başlatılması

2009 yılında Diyarbakır Özel Yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı Abdülkadir Aygan’ın itiraflarını ihbar kabul ederek cinayetten 17 yıl sonra yani dosyanın zamanaşımına uğramasına 3 yıl kala soruşturmayı yeniden başlattı. PKK itirafçıları Cemil Işık, Ali Ozansoy, Abdülkadir Aygan, Hamit Yıldırım, ‘Yeşil’ kod adlı Mahmut Yıldırım hakkında yakalama kararı çıkartıldı. Öldürülen Emekli Binbaşı A. Cem Ersever hakkındaki soruşturma ise ölüm kaydının istenmesinin ardından takipsizlik kararıyla sonuçlandırıldı. Abdülkadir Aygan’ın İsveç’ten “ivedilikle” iadesi için Adalet Bakanlığına dosyası gönderildi. Diğer şüphelilerin yeni kimlik alıp almadıkları konusunda ve yurt dışına giriş çıkışlarıyla ilgili Emniyet Genel Müdürlüğüne ve İçişleri Bakanlığına bildirimler yapıldı. Ancak soruşturmanın derinleştirilmesi yine mümkün olmadı. AİHM kararına rağmen Türkiye cinayeti aydınlatmak adına ciddi bir girişimde bulunmadı. 29 Haziran 2012 tarihinde Sabah gazetesinde “İşte o tetikçi!” başlığıyla bir haber yayımlandı. Haberde Sabah Gazetesi Özel İstihbarat Bölümü tarafından Musa Anter cinayetinin tetikçisi Hamit Yıldırım’ın 6 ay boyunca izlendiği, görüntülendiği, ikamet ettiği adreslerin belirlendiği ve 20 yıl önceki fotoğrafları ile şimdiki fotoğraflarının Orhan Miroğlu’na ve Abdülkadir Aygan’a teşhis ettirildiği anlatılıyordu. Gazeteciler Abdurrahman Şimşek ve Ferhat Ünlü’nün aylarca süren çalışmaları sonucu Diyarbakır Özel Yetkili Cumhuriyet Savcılığı harekete geçti ve zamanaşımı süresinin dolmasına üç aydan az bir zaman kala tetikçi olduğu iddia edilen Hamit Yıldırım Şırnak Kumçatı’daki evinde yakalanarak gözaltına alındı. Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2 Temmuz 2012 tarihli ve 2012/26 sayılı kararıyla Hamit Yıldırım tutuklandı. TMK 10. Maddesi ile Görevli ve Yetkili

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca, şüpheliler Mahmut Yıldırım (Yeşil kod), Aziz Turan (Abdülkadir Aygan), Savaş Gevrekçi ve Hamit Yıldırım aleyhine, tasarlayarak insan öldürmek ve bu suça iştirak etmek, halkı silahlı isyana teşvik etmek (765 sayılı TCK 450/4-5 ve 149. maddeleri – 5237 sayılı TCK 82/1.a ve 313. maddeleri) suçlamalarıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis ve 20 yıl hapis cezalarının verilmesi istenen iddianame düzenlendi.[6] İddianame 5 Temmuz 2013 tarihinde Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesince kabul edildi.

İddianamede öncelikle JİTEM'in kuruluşu ve işleyişi hakkında bilgilere yer verildi. Jandarma Genel Komutanlığının 11.10.2012 tarihli yazısı, Emekli Albay Arif Doğan'dan ele geçirilen belgeler ve Arif Doğan'ın verdiği ifadeler, Abdülkadir Aygan'ın (Aziz Turan) İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen Ergenekon davasında gizli tanık Kıskaç'a e-posta yoluyla verdiği bilgiler, Malatya Cumhuriyet Başsavcılığının hazırladığı Zirve İddianamesi olarak bilinen iddianamede yer verdiği gizli tanık Deniz Uygur'ın (İlker Çınar gerçek kimlikli) Türkiye Ulusal Stratejiler ve Hareket Dairesi (TUSHAD) ile JİTEM'in bağlantıları hakkında verdiği ifadeler ve JİTEM isimli teşekkülün eylemleri ile ilgili açılan ve devam eden davalarda ileri sürülen iddialara iddianamenin JİTEM ile ilgili kısmında yer verildi.

Jandarma Genel Komutanlığının ilgili yazısında:

- Kamuoyunda JİTEM olarak bilinen Jandarma İstihbarat ve Terörle Mücadele Komutanlığının geçici görev kuruluşuyla ve deneme mahiyetinde oluşturulduğu için resmen kadrolanmadığı ve bu yüzden Jandarma Genel Komutanlığının hiyerarşik teşkilat yapısında yer almadığı, ancak 24 Kasım 1988 ile 14 Mayıs 1990 tarihleri arasında fiilen 17 ay 21 gün süreyle faaliyette bulunduğu,
- JİTEM ismini alan bu “geçici görevli” ve “deneme” amaçlı yapının ise 24 Ağustos 1987 tarihinde İçişleri Bakanlığının onayı ile Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Başkanlığı bünyesinde kurulan 14 Eylül 1987 tarihinde Jandarma Asayiş Komutanlığının (Diyarbakır'da konuşlu) “harekat komutasına” ve 1988 yılında da “emrine” verilen Jandarma Grup Komutanlığının “kadrosunun güçlendirilmesi” ve “ istihbarat hizmetlerinin seviyesinin artırılması” için “resmi kadro dışında” bir yapının Jandarma Genel Komutanlığınca onaylanarak isminin değiştirilmiş hali olduğu,
- 14 Mayıs 1990 tarihinde ise İçişleri Bakanlığının onayı ile Jandarma Genel Komutanlığı İstihbarat Daire Başkanlığına bağlı olarak Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığının (Ankara'da konuşlu) ve ona bağlı olarak 4 adet İstihbarat Grup Komutanlığının (Ankara, İzmir, Diyarbakır ve Van) kurulduğu

belirtiliyor. 18 Temmuz 1991'de lağvedilene kadar Jandarma İstihbarat Gruplar Komutanlığında yalnızca Emekli Tuğgeneral Veli Küçük'ün görev yaptığı bilgisi verildi.

- İstihbarat Gruplar Komutanlığının görev, yetki ve çalışma esaslarını düzenleyen bir yönergenin bulunmadığı, daha önce İçişleri Bakanlığı tarafından onaylanan Jandarma Grup Komutanlığının ilgili yönetmeliğine göre faaliyet gösterdiği ifade edildi.
- 1991 yılında İstihbarat Gruplar Komutanlığının lağvedilmesi üzerine Diyarbakır Grup Komutanlığının ve bağlı Tim Komutanlıklarının yine Jandarma Asayiş Komutanlığına bağlandığı belirtildi.
- 1997 yılında Grup Komutanlıklarının bağlı oldukları illerdeki İl Jandarma Komutanlıklarına bağlandığı belirtildi.
- 2001 yılında ise Ankara İstihbarat Grup Komutanlığı dışındaki tüm Grup Komutanlıklarının ve Tim Komutanlıklarının lağvedildiği bildirildi.

Bu uzun ve yıllara yayılan hiyerarşik tanımlamaların ardından JİTEM'in işkenceli sorgu yöntemleri ve yargısız infazlarından bahsedildi ve Musa Anter cinayeti ile ilgili yukarıda bahsi geçen tüm ifade ve itiraflara iddianamede yer verildi. Abdülkadir Aygan'ın Ülkede Özgür Gündem Gazetesine verdiği röportajlar, Şırnaklı Hamid'in Hamit Yıldırım olduğunu ileri sürdüğü haber sitesinde yer alan ifadeleri, Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın MİT'le yaptığı "konuşmada" PKK üzerinden Musa Anter'i tuzağa düşürdüğüne dair ifadesi ve Sabah Gazetesi muhabirlerinin haber kaynaklarını açıklamadan verdikleri ifadeler iddianamede yer aldı. İddianamenin Musa Anter'in öldürülmesi ile ilgili bölümünde Orhan Miroğlu'nun 10.05.2009 tarihinde Abdülkadir Aygan'la yapmış olduğu röportaja da değinildi. Bu röportajdaki en dikkat çekici nokta, Aygan'ın Musa Anter cinayetinin Ankara'da planlandığına dair ifadeleriydi. Aygan, olay günü A. Cem Ersever'in emrinde çalışan itirafçı Mustafa Deniz ve Neval Boz ile Diyarbakır'a geldiği ve aralarının iyi olmadığı bilindiği halde bu eylemi Mustafa Deniz'i emrine vererek Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım ile birlikte gerçekleştirdiğini ve bunun da eylemin Ankara'da planlandığını gösterdiğini ileri sürdü.

İddianamenin sonuç ve taleple ilgili bölümünde Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 15.1.2002 gün ve 16176-125 sayılı kararında, terörle mücadele ettikleri gerekçesiyle devlet imkanlarını suç işlemek amacıyla kullanan görevlilerin teşkil ettikleri bir teşekkülle ilgili olarak verilen kararda yaptığı tespitlere atıfta bulunuldu. Yargıtay'ın Susurluk kazası ile ortaya çıkan bağlantılar neticesinde verdiği bu kararda, terörle mücadele adı altında da olsa kaynağını Anayasa'dan almayan hiçbir devlet yetkisinin kullanılmayacağı, devlet kurumları içerisindeki yetkililerin suça bulaşmış kişiler ile

işbirliği içerisinde kendilerine devlet tarafından verilen yetkileri tam bir sorumsuzluk içinde kullandıkları, hukuk devleti kuralları içinde savunulur yeri olmayan hukuk dışı örgütlenmeler oluşturarak, yürürlükteki yasalar dışında kendi oluşturdukları kurallar ile devletin meşru güçleri gibi hareket ettikleri ve bunun da TCK'nın 313.

Maddesindeki suçu oluşturmasının ve Anayasanın 6. Maddesine aykırı olmasının ötesinde hukuk devletinin bütünü ile ortadan kalkması sonucunu doğuracağı belirtilmişti. Atıf yapılan bu kararın ve delillerin değerlendirilmesi sonucunda iddianamede, JİTEM'in suç işlemek için oluşturulan bir örgüt olduğu ve faaliyetlerini Susurluk'ta meydana gelen kazadan sonra azalttığı sonucuna varıldı. Buna göre şüphelilerin meydana getirdiği örgütlenmenin suç işlemek için örgüt kurmak ve bu örgüte üye olmak suçlarını oluşturduğu ancak ilgili suçun şüpheliler bakımından Diyarbakır'daki görevlerinin sona erdiği tarihten itibaren bu örgütle bağlantılarının kesilmesi nedeniyle zamanaşımına uğradığı belirtildi. Neticede şüphelilere kasten ve tasarlayarak insan öldürme ve maktulün ölümüyle PKK terör örgütüne bölge halkından çok sayıda kişinin katılması gerekçesiyle halkı silahlı isyana teşvik etme suçları isnat edildi. İddianamede Ergenekon davası sanıklarından bazı üst rütbeli askerlerin de isimleri geçmesine ve ilgili suç örgütünün kurucu ve amirleri oldukları anlaşılmasına rağmen bu şahıslar yönünden açılan dava ve soruşturmaların sürmekte olduğu belirtildi ve Musa Anter cinayeti ile ilgili sorumluluk ve bağlantılarından bahsedilmedi (örn. E. Tümgeneral Mustafa Bakıcı, E. Tuğgeneral Veli Küçük, E. Orgeneral Hurşit Tolon, E. Tuğgeneral Levent Ersöz, E. Albay Arif Doğan, E. Albay Cemal Temizöz iddianamede ismi geçen üst düzey yetkililer). Son olarak iddianamede davanın, şüpheliler Aziz Turan (Abdülkadir Aygan) ve Mahmut Yıldırım (Yeşil) bakımından aynı dönemde benzer nitelikteki farklı eylemleri ilgili olarak yargılaması devam eden Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2009/477 esas sayılı (kamuoyunda JİTEM Davası olarak bilinen) dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi talep edildi.

Kovuşturma Aşaması

İddianamenin kabul edilmesinin ardından ilk iki duruşma 31 Temmuz 2013 - 1 Ağustos 2013 tarihlerinde Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gerçekleştirildi. Duruşmalarda yalnızca tutuksuz sanık E. Albay Savaş Gevrekçi hazır bulundu. Adana F Tipi Cezaevinde bulunan tutuklu sanık Hamit Yıldırım ise "maddi olanaksızlıklar ve personel yetersizliği" gerekçesiyle duruşmaya getirilmedi ve ifadesi SEGBİS sistemiyle görüntülü olarak alındı. Çapraz sorgunun son derece önemli olduğu böylesi bir davada tek tutuklu sanığın duruşmalara getirilmemesi müdahil avukatlar tarafından tepkiyle karşılandı. 31 Temmuz 2013 tarihli duruşmada sanık Hamit Yıldırım suçlamaları reddetti ve kendisine iftira atıldığını iddia etti. Sanık

Gevrekçi ise ifadesinde özetle; İstihbarat Grup Komutanlığına refakat ettiği zaman itirafçıları tanıdığını, Musa Anter'i ise öldürüldüğü zamana kadar tanımadığını iddia etti. İtirafçıların haber elemanı olarak bilgi ve belge topladıklarını, Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığı binasında görev yaptıklarını ve Jandarma Lojmanlarında oturduklarını kabul ettiği ifadesinde, Abdülkadir Aygan'ın lojmandaki bir kişisel mesele yüzünden kendisine iftira attığını iddia etti. Yeşil'i tanımadığını, Cem Ersever'i sadece okuldan tanıdığını, Musa Anter'in cenazesine istihbarat amaçlı katıldığını, iddianamede adı geçen kişiler arasındaki bağlantıyı bilmediğini ileri sürdü. Mağdur sıfatıyla ifade veren Orhan Miroğlu, Abdülkadir Aygan'la İsveç'te yaptığı görüşmede Aygan'ın da söylediği gibi Musa Anter'in öldürülme emrinin Ankara'dan verildiğini, bu konuda kendisinin de aynı görüşte olduğunu belirtti. Kendisinin daha önce Mehmet Eymür'e MİT'in elinde Musa Anter cinayeti ile ilgili bilgi olup olmadığını sorduğunu ve Eymür'ün de olduğunu söylediğini iddia eden Miroğlu, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nun olay konusunda araştırma yapmasını talep etti. Musa Anter'in öldürülmeden önce OHAL Valiliği ve komutanları hakkında çok sert yazılar yazdığını ve eleştirilerde bulunduğunu, bu sebeple OHAL Valiliği sınırları içerisinde ama asıl olarak Kürt sorununun şiddet temelinde devam etmesini sağlamak isteyenlerce öldürüldüğünü söyledi. Daha sonra söz alan Musa Anter'in oğlu Dicle Anter babasının öldürülmeden bir ay önce kendisine ölüm tehdidi aldığını söylediğini ancak yargılanan bu dört kişinin alt birim olduğunu ve babasını öldüren üst birimlerin yargılanmasını istediğini belirtti. Ayrıca olay sırasında İsveç'te bulunan ailesinin gelmesi beklenmeden, babasının acele bir şekilde askeri yetkililerce defnedilmesini de eleştirdi. Duruşmada ifade veren gazeteci Abdurrahman Şimşek ise her gazeteci gibi kendisinin de haber kaynaklarının gizli olduğunu ancak Hamit isimli şahsın fotoğrafına resmi belgelerden ulaştıklarını ifade etti. Şubat 2012'de JİTEM davasında tanık olarak dinlenen Emrah Özdemir ise Musa Anter cinayeti ile ilgili daha önce verdiği ifade dolayısıyla baskı gördüğünü, bu yüzden ifade vermek istemediğini söyledi. Veli Küçük ve Arif Doğan'ı tanıdığını, Musa Anter'in infaz emrinin JİTEM tarafından verildiğini, Aygan ve Yeşil'in olayın içerisinde olduğunu bildiğini söyleyen tanık tehdit altında olduğunu ancak koruma olursa konuşacağını belirtti.

Ertesi gün devam eden duruşmada yine tutuksuz sanık Savaş Gevrekçi hazır bulundu. Taraf avukatlarına söz verilen duruşmada sanık Gevrekçi'nin müdahil avukatların soruları karşısında sinirli ve çelişkili cevaplar verdiği görüldü. JİTEM kısaltmasının yanlış olduğu doğrusunun JİT olduğunu ileri süren Gevrekçi, sivil giyimli olarak ve Emniyetten her olay için ayrı ayrı tahsis edilen kayıt dışı plakalarla ve sivil araçlarla "istihbarat" faaliyetlerinin sürdürüldüğünü ifade etti. Sorgu yapma yetkilerinin olmadığını belirten sanık, o dönem İstihbarat Tim Komutanı olduğunu ve sadece 4

buçuk ay İstihbarat Grup Komutanlığı yaptığını söyledi. Müdahil Avukat Barış Yavuz'un, sanığın dosyada hiyerarşik yapıyı gösteren listede Jandarma Genel Komutanı ve Jandarma Asayiş Komutanından sonra üç numaralı yetkili olarak gözüktüğünü çapraz sorgu sırasında sorması üzerine sanık Gevrekçi bunu doğruladı ve basit bir memur olduğunu iddia ettiği bir önceki duruşmadaki iddiasını kendisi de inkar etmiş oldu. Müdahil Avukatlardan Diyarbakır Barosu Başkanı Tahir Elçi, İlhan Cihaner'in 1999'da İdil Savcısı olduğu dönemde hazırladığı JİTEM'le ilgili iddianamede yaptığı tespitin kendi değerlendirmeleri ile örtüştüğünü ve o iddianamede de belirtildiği gibi JİTEM'in gayri resmi bir yapı değil, Jandarmanın bir birimi yani hukuk dışı ama resmi bir yapı olduğuna dikkat çekti. Bu birimin tamamen özerk ve ayrı bir yapı olduğunu, 1987-2001 tarihleri arasında herkesin gözleri önünde, tüm sorgu ve adli işlemlerin bu birim tarafından yapıldığını ve alınan şahısların bu birim tarafından kaybedildiklerini söyledi. Elçi iddialarının devamında sanık Gevrekçinin cinayetin asıl faili olduğunu ve tutuklanması gerektiğini belirtti. Ancak sanığın sağlık durumunu ve yaşını dikkate aldığı belirten mahkeme heyeti tutuklama talebini reddetti. Müdahil avukatların sanık Hamit Yıldırım'ı SEGBİS sistemi üzerinden sorgulamayı reddetmeleri üzerine mahkeme sanığın bir dahaki celse duruşma salonuna getirilmesine ve çapraz sorgusunun bu şekilde yapılmasına karar verdi. Mahkeme ara kararında Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırımın yakalanmasının beklenmesine, İsveç'te yaşayan Abdülkadir Aygan'ın SEGBİS sistemi ile ifadesinin alınıp alınamayacağını Adalet Bakanlığı'na sorulmasına, Emniyet Genel Müdürlüğüne yazı yazılarak 1991-1992 yıllarında Jandarma İstihbarat Grup Komutanlığına ve Jandarma Asayiş Komutanlığına plaka tahsis edilip edilmediğinin sorulmasına, edilmişse söz konusu plakaların istenmesine, Jandarma Genel Komutanlığı'ndan Diyarbakır İstihbarat Tim Komutanlığı ve Grup Komutanlığında suç tarihinde görevli olan personelin isim listesinin istenmesine karar verdi. Dava 7 Ekim 2013 tarihine ertelendi.

Değerlendirme

Musa Anter cinayeti davası da birleştirilmesi istenen JİTEM davasında olduğu gibi kimliği tespit edilemeyen, ulaşılamayan, yaşayıp yaşamadığından emin olunamayan tetikçilerin yargılandığı bir davadan öteye gidemeyecek gibi görünüyor. Zira davanın 1 numaralı sanığı Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım'ın MİT ve JİTEM tarafından kullanıldığı çok uzun yıllardır bilinmesine, Ergenekon davasına gönderilen dosyalarda söz konusu şahsa ait parmak izleri, el yazıları ve pek çok kişisel bilgi yer almasına rağmen, hala hayatta olup olmadığı dahi tespit edilemiyor. Eski MİT mensubu Mehmet Eymür'ün daha önce Yeşil'in sorgusu ile ilgili ileri sürdüğü iddialar MİT tarafından mahkemeye gönderilen bilgi notunda doğrulandı. TMK 10. Madde ile

görevli ve yetkili Ankara Cumhuriyet Başsavcısı vekili Mustafa Bilgili tarafından, 1990'lı yıllarda ölüm üçgeni olarak bilinen Bolu-Düzce-Sapanca hattında işlenen 16 faili meçhul ile ilgili yürüttüğü soruşturmada Eylül 2013'te ifadesi alınan E.Yarbay Korkut Eken "Yeşil" in yaşadığını ileri sürdü. Susurluk kazasından beri soruşturmalarda ifadesi alınan dönemin çeşitli yetkililerince yaşayıp yaşamadığına dair çelişkili bilgiler verilen Mahmut Yıldırım'ın çıkıp konuşması halinde karanlık bir dönemin aydınlanacağı da Korkut Eken tarafından aynı ifadeyle dile getirildi. Çünkü Yeşil kod isimli Mahmut Yıldırım hem MİT'le hem de JİTEM'le "çalışmıştı." Bu ifadeyi veren E. Yarbay Korkut Eken 1980'lerin sonunda Özel Kuvvetler Komutanlığında, daha sonra MİT'te üst düzey bir başka pozisyonda görev aldı ve son olarak Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Özel Harekat Polislerinin eğitimini üstlendi. Bahsettiği karanlık dönemin baş aktörleri olan bu üç kurumun da üst düzeyinde yer alan bir şahsın, bu karanlık dönemin aydınlatılması için söz konusu kurumlar tarafından kullanılan ve hayatta olup olmadığı bile tespit edilemeyen bir tetikçiyi işaret etmesi, dönemin yetkililerinin sorumluluktan kurtulmak için kendi bildiklerini paylaşmayacaklarının bir örneği. Türkiye'de derin devlet yargılamalarının ve faili meçhul cinayetlerle ilgili soruşturulmaların genişleyebileceği çapı da işaret ediyor. Zira TBMM araştırma komisyonlarının raporları, İstihbarat Teşkilatlarının Mahkemelere gönderdikleri sınırlı sayıda bilgi verici yazı ve belge, Genel Kurmay Başkanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığının verdiği bilgi ve belgeler, pek çok farklı dava dosyasında yer alan tanık, sanık ifadeleri, ses ve görüntü kayıtları, dijital ve yazılı pek çok doküman ve HTS kayıtları, aslında bütün faili meçhul siyasal cinayet davalarının bütünsellik taşıdığını gösteriyor. TBMM Darbeleri Araştırma Komisyonunun Kasım 2012 tarihinde açıklanan raporunun ilk cildinde, alt komisyon araştırmalarına dayanarak yaptığı önerilerin *Gerçekleri Araştırma Komisyonu* başlıklı 2. Maddesinde:

Kamuoyunda hukuk dışı faaliyetler içinde bulduklarına dair çok güçlü iddialar bulunan ve Özel Harp Dairesi, "Gladio", "Kontrgerilla", "JİTEM" adıyla bilinen oluşumlar: Kuruluşunda Seferberlik Tetkik Kurulu, sonra Özel Harp Dairesi ve ardından Özel Kuvvetler Komutanlığı ismini alan, doğrudan Genelkurmay Başkanlığına bağlı birim hakkında iddia edilen hukuk dışı faaliyetlerin incelenmesi ve buraya ait olduğu iddia edilen kozmik oda/odaların ve buradaki belgelerin araştırılması hususunda [...] araştırma komisyonu kurulmasını TBMM'ye öneriliyor.[7]

Ancak söz konusu araştırma komisyonunun, devlet sırrı, ticari sır ve bankacılık sırrı niteliğindeki bilgilere erişmesine olanak verecek hukuki düzenlemelerin de yapılması gerektiği aynı raporda belirtiliyor. Ayrıca Ulusal İstihbarat ve Darbeler başlıklı alt

bölümde, MİT'in aydınlatılması konusunda sorumluluğu olan olaylar 6-7 Eylül olayları ile başlıyor ve Zirve Yayınevi Katliamı ile sonra eriyor.[8] Bu olaylar arasında Musa Anter cinayeti de yer alıyor. Ergenekon dava dosyalarının eklerinde ve MİT'in TBMM Darbeleri Araştırma Komisyonuna gönderdiği belgelerde ve ihbar mektuplarında “derin devletin” röntgeni ortaya çıkıyor ve Musa Anter cinayeti de dâhil olmak üzere pek çok faili meçhul siyasi cinayetin izleri onları takip edecek “duyarlılığa” sahip savcı ve hâkimleri bekliyor. Bu noktada kamuoyunun ve siyasal iktidarın iradesinin de ne denli önemli olduğunu unutmamak gerek. Musa Anter'in ailesinin defalarca dile getirdiği gibi, birkaç tetikçinin yargılanması bu davanın bitmesi anlamına gelmeyecek. Ancak, tıpkı Doğan Öz cinayeti gibi, tıpkı Hrant Dink cinayeti gibi Musa Anter cinayetinin “derinlerine” inilmesi de toplumsal hafızamızın ve vicdanımızın çok derinden kırıldığı bir dönemin aydınlanmasını sağlayacak.

---

[1] Fedai Erdoğan, TBMM Faili Meçhul Siyasi Cinayetleri Araştırma Komisyonu Raporu, 2005, s. 282-286.

[2] Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş'ın Susurluk Raporu, 1998 <[http://tr.wikisource.org/wiki/Susurluk_Raporu_\(Kutlu_Sava%C5%9F\)](http://tr.wikisource.org/wiki/Susurluk_Raporu_(Kutlu_Sava%C5%9F)) >

[3] Bianet, 30 Kasım 2012, Öldürülen Gazeteciler ve Cezasızlık yazı dizisi, Musa Anter Cinayeti, Emel Gülcan <<http://www.bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/141870-musa-anter-cinayeti>>

[4] AİHM, Başvuru No: 55983/00, Anter ve Diğerleri/Türkiye Kararı 19.12.2006 <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-78645>>

[5] Bianet, 10 Mart 2004, Apê Musaya Tetiği Hamid Çekti, <<http://bianet.org/bianet/bianet/30806-Apê-musaya-tetigi-hamid-cekti>>

[6] TMK'nın 10. Maddesi ile Görevli ve Yetkili Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı Osman Coşkun tarafından hazırlanan, 25.06.2013 tarihli, 2013/536 esas sayılı ve 2013/491 nolu iddianame.

[7] TBMM, Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile

Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporu, Kasım 2012.

[8] *a.g.e.* s.110